

PEDAGOGIKA
STUDIA I ROZPRAWY
T. XXXII

Rada Naukowa

dr hab., prof. UJ Krystyna ABLEWICZ (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)
dr Edit BODONYI (Uniwersytet Kościoła Reformowanego w Budapeszcie, Węgry)
dr Zdeňka BRAUMOVÁ (Uniwersytet Techniczny w Libercu, Republika Czeska)
dr hab., prof. UKEN Katarzyna DORMUS (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)
dr Zofia Frączek (Uniwersytet Rzeszowski)
prof. dr hab. Romuald GRZYBOWSKI
prof. dr hab. Krzysztof JAKUBIAK
prof. dr hab. Janina KAMIŃSKA (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Ewa KULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)
dr hab., prof. APS Jacek KULBAKA (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie)
dr hab. Joerg-Werner LINK (Uniwersytet w Poczdamie, Niemcy)
ks. prof. dr hab. Janusz MARIANŃSKI (Katolicki Uniwersytet Lubelski)
prof. dr hab. Hanna MARKIEWICZ (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie)
dr Sean MARTIN (John Carroll University, Ohio; USA)
prof. dr hab. Adam MASSALSKI
prof. dr hab. Andrzej MEISSNER – przewodniczący
prof. dr hab. Roman PELCZAR (Uniwersytet Rzeszowski)
prof. Mária POTOČÁROVÁ (Uniwersytet Jana Amosa Komeńskiego w Bratysławie, Słowacja)
prof. dr hab. Andrzej RADZIEWICZ-WINNICKI
dr hab. prof. UAM Krzysztof RATAJCZAK (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
prof. Elke REICHMAN (Uniwersytet w Ludwigsburgu, Niemcy)
dr hab. Kazimierz RĘDZIŃSKI
prof. dr hab. Bogusław ŚLIWERSKI (Uniwersytet Łódzki)
dr hab., prof. UMK Agnieszka WAŁĘGA (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)
dr hab., prof. UJD Paweł ZIELIŃSKI (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie)
prof. dr hab. Dorota ŻOŁĄDŹ-STRZELCZYK (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Lista Recenzentów

Oleksij KARAMANOW (Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie)
Eleonora SAPIA-DREWNIAK (Uniwersytet Opolski)
Ewa KULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)
Elżbieta MAGIERA (Uniwersytet Szczeciński)
Tomasz MALISZEWSKI (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Gdynia)
Bohumil NOVÁK (Uniwersytet Pałackiego w Ołomuńcu – Czechy)
Tomasz OLCZANOWSKI (Uniwersytet w Białymstoku)
Roman PELCZAR (Uniwersytet Rzeszowski)
Andrej RAJSKY (Uniwersytet w Trnawie, Słowacja)
Zoja RJABOVA (Uniwersytet Zarządzania Oświatą w Kijowie, Ukraina)
Nataliya SOULTANIAN (Uniwersytet Nauk Stosowanych w Heidelbergu, Niemcy)
Kazimierz SZMYD (Uniwersytet Rzeszowski)
Janusz SZTUMSKI (Komisja Filozofii i Socjologii – Oddział PAN w Katowicach)
Adam WINIARZ (Wszotechnica Świętokrzyska w Kielcach)
Julia ZAJACZUK (Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie)
Adam A. ZYCH (Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu)

Nadesłane do redakcji artykuły są oceniane anonimowo przez dwóch Recenzentów

UNIwersytet JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

PEDAGOGIKA
STUDIA I ROZPRAWY

TOM XXXII

Częstochowa 2023

Redaktor naczelny
Miroslaw ŁAPOT

Sekretarz redakcji
Pawel ZIELIŃSKI

Redaktorzy tomu
Miroslaw ŁAPOT
Pawel ZIELIŃSKI

Redaktor naczelna wydawnictwa
Paulina PIASECKA-FLORCZYK

Korekta tekstów polskojęzycznych
Dariusz JAWORSKI

Redakcja techniczna
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Sławomir SADOWSKI
(na okładce wykorzystano zdjęcie Ireny Wojnar autorstwa Hanny Kostyło)

PISMO RECENZOWANE

Podstawową wersją periodyku jest publikacja książkowa

Copyright © 2023 Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie oraz autorzy, pewne prawa zastrzeżone. Licencja Creative Commons – Uznanie autorstwa (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>)

ISSN 2658-1213

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Armii Krajowej 36A
www.ujd.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@ujd.edu.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Introduction	13
STUDIA I ROZPRAWY	
STUDIES AND DISSERTATIONS	
Marcin ROJEK, Joanna LEEK, Elżbieta SZULEWICZ	
The Development of Teachers' Competencies Within Polish Pre-Service Teacher Education. The Analysis of the Legal Act From the Perspective of International Baccalaureate	19
Rozwój kompetencji nauczycielskich w polskim systemie kształcenia nauczycieli. Analiza aktu prawnego z perspektywy matury międzynarodowej (Streszczenie)	30
Joanna JUSZCZYK-RYGAŁŁO	
Cultural management as an element of strategy of development of school social capital	31
Zarządzanie kulturą jako element strategii rozwoju kapitału społecznego szkoły (Streszczenie)	42
Kazimierz RĘDZIŃSKI	
Wyższe Kursy Ziemiańskie im. Jerzego Turnaua we Lwowie w latach 1919–1939 i ich geneza	43
Jerzy Turnau's Higher Land Courses in Lviv in 1919–1939 and their genesis (Abstract)	71
Urszula ORDON	
Nauczyciel edukacji przedszkolnej (w świetle opinii mężczyzn studiujących na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna) ...	73
Preschool education teacher (in the light of the opinions of men studying Education and Early School Pedagogy) (Abstract)	83
Wioleta DUDA	
Wartości jako predykat w modelowaniu kariery zawodowej kobiet w zmiennym świecie pracy	85
Values as a Predicate in Modelling Women's Careers in the Changing World of Work (Abstract)	94
Ewa MARKOWSKA-GOS	
Władza rodzicielska pozamałżeńskiego ojca – wybór czy konieczność? Wybrane aspekty socjologiczno-prawne	95
Parental authority of an extramarital father – choice or necessity? Selected sociological and legal aspects (Abstract)	117

BADANIA PEDAGOGÓW UKRAIŃSKICH

RESEARCH OF UKRAINIAN PEDAGOGUES

Yuliya ZAYACHUK, Maria DZIAMKO

Student Academic Mobility and its Impact on Personal Development:
The Experience of Finnish Universities 121

Mobilność akademicka studenta i jej wpływ na rozwój osobisty: doświadczenie
uniwersytetów fińskich (Streszczenie) 133

Галина П'ЯТАКОВА (Halyna PYATAKOVA)

Тенденції професійної підготовки магістрів філології
в університетах Польщі 135

Trends of Professional Training of Masters of Philology in Universities of Poland
(Abstract) 144

Олексій КАРАМАНОВ (Oleksij KARAMANOV), Ольга ЖЕЛЕЗНИК

(Olha ZHELEZNYK), Оксана СУРМАЧ (Oksana SURMACH)

Театралізація в музейному просторі: можливості взаємодії школи
і музею 147

Theatricalization in the Space of the Museum: Possibilities of Interaction between
School and Museum (Abstract) 154

Андрій КАРКАЧ (Andrij Karkach), Тетяна СЕМИГІНА (Tetyana Semigina),

Оксана КРАВЧЕНКО (Oksana Kravchenko)

Університети третього віку як осередки з формування цифрових
компетентностей у людей похилого віку 157

Third Age Universities as Hubs for Cultivating Digital Proficiencies in Older Adults
(Abstract) 169

BADANIA NAUKOWE MŁODYCH PEDAGOGÓW

SCIENTIFIC WORKS OF YOUNG PEDAGOGUES

Małgorzata MAJKOWSKA

Wartości preferowane przez młodzież oglądając amerykański serial
Przyjaciele 173

Values Preferred by Young People Watching the American series *Friends* (Abstract) ... 187

Sandra DRZEWIECKA, Katarzyna ZALAS

Doświadczenia rodzin alkoholowych we wspomnieniach Dorosłych
Dzieci Alkoholików 189

Experiences of Alcoholic Families in Memories Adult Children of Alcoholics (Abstract) 203

Przemysław MAKLES

Uzależnienie od Internetu – wyzwania i strategie radzenia sobie
z cyfrową zależnością 205

Internet addiction – challenges and strategies for dealing with digital dependency (Abstract) 217

Agnieszka JAWORSKA

Wykorzystanie bajek terapeutycznych jako metody redukującej lęki
u dzieci w wieku przedszkolnym 219

The Use of Therapeutic Fairy Tales as a Method of Reducing Anxiety
in Preschool Children (Abstract) 234

KRONIKA

CHRONICLE

Paweł ZIELIŃSKI

[rec.] Irena Wojnar, *Humanistyczne intencje edukacji*, Wydawnictwo
Akademickie „Żak”, Warszawa 2000, ss. 315 237

Mirosław ŁAPOT

O teorii i praktyce kształtowania przestrzeni edukacyjnej
we współczesnej Ukrainie i na świecie. Sprawozdanie z konferencji
w Uniwersytecie im. Iwana Franki we Lwowie (27 X 2023 r.) 249

Wstęp

Szanowni Państwo, Czytelnicy i Autorzy publikujący w czasopiśmie „Pedagogika. Studia i Rozprawy”.

Wraz z uzyskaniem w 2023 r. przez naszą uczelnię – Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie – statusu uniwersytetu klasycznego, jako redaktor naczelny czasopisma oraz jego sekretarz postanowiliśmy dokonać pewnych zmian w strukturze naszego pisma, ale też w zakresie publikowanych treści, motywowani chęcią jego ciągłego doskonalenia, odpowiadania na ujawniające się naukowe trendy pedagogiczne, jak również, w jakimś stopniu, ich kształtowania, a także troską o dalsze funkcjonowanie naszego czasopisma, podnoszenie jego poziomu naukowego oraz punktacji. Niniejszy 32. tom przynosi zmienioną okładkę i modyfikację struktury treści, co wyraża dążenie Redakcji do otwarcia nowej karty w historii liczącego już ponad 40 lat pisma.

Początki naszego periodyku przypadają na rok 1978, kiedy to ukazał się pierwszy numer pisma „Prace Naukowe. Seria Humanistyczna: Filozofia, Psychologia, Socjologia, Pedagogika”. W takiej formule opublikowano pięć numerów w latach 1978–1982. Po przerwie, w 1989 r., w okresie transformacji ustrojowej Polski i zmian dotyczących również obszaru nauk humanistycznych i społecznych, ukazał się pierwszy numer nowego czasopisma wówczas Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, zatytułowany „Prace Naukowe. Pedagogika”. Redaktorem naczelnym tego i kolejnego numeru był prof. Zygmunt M. Zimny, a redaktorem naukowym prof. Franciszek A. Marek. Następne numery – już w miarę regularnie ukazującego się czasopisma – miały kolejnych redaktorów naukowych: Stanisława Podobińskiego, Bogdana Snocha, Romualda Derbisa oraz Kazimierza Rędzińskiego, który pełnił tę funkcję najdłużej. W tym okresie w czasopiśmie często publikowano, oprócz artykułów z zakresu historii wychowania i oświaty oraz myśli pedagogicznej, prace oparte na badaniach teoretycznych i empirycznych, dotyczące podstaw pedagogiki, pedagogiki międzykulturowej, aksjologii pedagogicznej, pedeutologii, pojawiały się też często artykuły na styku pedagogiki i innych dyscyplin naukowych, zwłaszcza nauk humanistycznych i społecznych. Publikowano ponadto teksty bliżej prezentujące wybitniejszych naukowców-pedagogów i działaczy pedagogicznych oraz ich osiągnięcia, a także konkretne inicjatywy, organizacje i towarzystwa o charakterze pedagogicznym. W ostatnich numerach pojawiły się opracowania z pedagogiki specjalnej oraz edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz wychowania rodzinnego.

Na jego łamach w różnych latach prezentowali swe prace autorzy z najważniejszych ośrodków akademickich w Polsce, a także badacze zagraniczni, przede wszystkim z Ukrainy i Słowacji, nadto zaś z Rosji, Białorusi, Republiki Czeskiej, Niemiec, Hiszpanii, USA, Tanzanii i Indonezji. O międzynarodowym charakterze pisma świadczy m.in. skład Rady Naukowej oraz listy Recenzentów, obecność w każdym tomie tekstów w języku angielskim oraz indeksowanie w międzynarodowych bazach: ERIH+ (European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), DOAJ (Directory of Open Access Journals), CEEOL (Central and Eastern European Online Library GmbH) czy Index Copernicus.

W latach 2016–2018 czasopismo funkcjonowało jako półrocznik, a od 2019 r. stało się ponownie rocznikiem pod nieco zmienioną nazwą: „Pedagogika. Studia i Rozprawy”.

Począwszy od aktualnego numeru, wprowadzamy nową strukturę czasopisma, opartą na następujących działach: *Studia i rozprawy* (dział zawierający artykuły zróżnicowane pod kątem subdyscyplin pedagogiki), *Badania pedagogów ukraińskich*, *Prace naukowe młodych pedagogów* oraz *Kronika* (recenzje i sprawozdania).

Nowością jest wyodrębnienie działu przeznaczanego na najnowsze badania prowadzone przez pedagogów ukraińskich, jak również dotyczące pedagogiki naszego wschodniego sąsiada, na co złożyło się kilka przyczyn. Przede wszystkim obecne warunki wojenne na Ukrainie utrudniają zarówno prowadzenie badań, jak i publikowanie ich wyników, redakcja czasopisma postanowiła zatem wspomóc tamtejszych pedagogów, tworząc stały dział w strukturze tomu. Działanie to wynika także z faktu, iż w roku 2018 ukazał się ostatni tom (20.) – wydawanego przez nasz Uniwersytet wspólnie z Państwowym Uniwersytetem im. Iwana Franki we Lwowie – „Rocznika Polsko-Ukraińskiego”. Pozostające pod kierunkiem naukowym dra hab., prof. UJD Kazimierza Rędzińskiego pismo udostępniało swe łamy autorom tekstów z zakresu historii, kultury oraz pedagogiki, przybliżając złożone aspekty przemian społecznych zachodzących we współczesnym świecie, szczególnie w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Członkami redakcji i współpracownikami, a także autorami publikującymi w „Roczniku” byli wybitni przedstawiciele szeroko rozumianych nauk o wychowaniu w Ukrainie. Czasopismo to, jak wspomniano, niestety, już nie istnieje, niemniej jednak zdecydowaliśmy poświęcić publikacjom uczonych ukraińskich nowy dział w „Pedagogice. Studia i Rozprawy”, aby kontynuować nawiązaną przed około 20 laty współpracę.

Innym priorytetem nowej formuły pisma jest umożliwienie publikacji swoich prac młodym naukowcom-pedagogom, stawiającym pierwsze kroki na polu nauki i naukowych publikacji, będącym niedawno po studiach, doktorantom pedagogiki lub świeżo zatrudnionym asystentom. Mogą w tym dziale pojawić się również prace uzdolnionych naukowo studentów pedagogiki, jeśli tylko otrzymają pozytywne recenzje.

W dziale *Kronika* będziemy publikować nie tylko recenzje najnowszych dzieł pedagogicznych, ale również opracowań zasługujących na ciągłą obecność w pedagogicznym życiu naukowym, jak w tym numerze recenzję pracy Ireny Wojnar. Dział ma zawierać naukowe omówienia książek pedagogicznych, chcemy go także poszerzyć o formułę recenzji filmów o problematyce pedagogicznej. Ponadto znajdzie się w nim miejsce na sprawozdania z ważnych wydarzeń pedagogicznych, zwłaszcza z konferencji naukowych polskich i międzynarodowych; w tym numerze zamieszczono sprawozdanie z międzynarodowej konferencji we Lwowie, zorganizowanej w listopadzie bieżącego roku w Uniwersytecie im. Iwana Franki.

Pragniemy również, choć w paru słowach, podziękować za wieloletnią pracę redakcyjną naszej Koleżance, doktor nauk humanistycznych Joannie Juszczyk-Rygałło, zmarłej w tym roku. Dwa tygodnie przed śmiercią Joanna złożyła do niniejszego tomu artykuł, będący efektem Jej ostatnich badań. Artykuł ten jest **ostatnią** publikacją naszej przedwcześnie zmarłej Koleżanki. Pamięć o Tobie jest żywa.

Chcemy też na zakończenie podkreślić, że zamierzamy publikować jak najczęściej teksty zawierające treści oparte na demokratycznych i humanistycznych wartościach pedagogicznych, aby te wartości z czasem stały się wyrazistą nicią przewodnią naszego czasopisma, jednoznacznie osadzającego się w naukowej orientacji pedagogiki humanistycznej.

Redaktor naczelny
MIROŚLAW ŁAPOT

Sekretarz redakcji
PAWEŁ ZIELIŃSKI